

FARG'ONA VILOYATINING IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISHIDA INSON RESURLARINING O'RNI

Yusupov Abbosxon Aliyevich¹, Asqarov Shohruhbek Xasan o'g'li²

¹Qo'qon universiteti Xalqaro turizm va iqtisodiyot kafedrası dotsenti v.v.b., i.f.f.d. (PhD)

²Qo'qon universiteti talabasi

¹e-mail: abboskhony90@gmail.com

²e-mail: asqarovshohruh84@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada Farg'ona viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida inson resurslarining o'rni tahlil qilingan. Hududdagi mehnatga layoqatli aholining soni, bandlik darajasi, kasbiy malakasi, iqtisodiyot tarmoqlaridagi faol ishtiroki hamda inson kapitalining shakllanish omillari yoritilgan. Shuningdek, viloyat iqtisodiyoti rivojida inson kapitalining ahamiyati va uni rivojlantirish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: inson resurslari, inson kapitali, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, bandlik, mehnat bozori.

KIRISH

Bugungi kundagi mamlakatlar iqtisodiyoti tez sur'atlarda rivojlanib borayotgan bir vaqtda O'zbekiston Respublikasida ham inson kapitalini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib kelmoqda. Inson resurslari har qanday hududning iqtisodiy qudratini belgilovchi eng muhim omil sanaladi. Farg'ona viloyati mamlakatimizning eng zich aholi yashaydigan va iqtisodiy salohiyati yuqori bo'lgan hududlaridan biridir. Mazkur maqolaning dolzarbligi shundaki, bugungi kunda hududlar iqtisodiy rivojida tabiiy resurslardan ko'ra inson resurslarining roli tobora ortib bormoqda. Inson kapitalini to'g'ri shakllantirish, ta'lim, malaka va bandlik darajasini oshirish orqali ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotni tezlashtirish mumkin.

Statistik ma'lumotlarga e'tibor qaratilsa, 2024-yil holatiga ko'ra, Farg'ona viloyatida 4 milliondan ortiq aholi istiqomat qiladi. Shundan 56,9 foizi shahar, 43,1 foizi qishloq aholisi hisoblanadi. Viloyatning mehnatga layoqatli aholisi 2,2 million kishini tashkil etib, ular viloyat sanoati, qishloq xo'jaligi, xizmat ko'rsatish va boshqa tarmoqlarda faoliyat yuritadi²⁸⁵.

ASOSIY QISM

Inson resurslari — bu mehnatga layoqatli aholi, ularning kasbiy tayyorgarligi, salohiyati, tajribasi va bilimlar majmuidir. Inson resurslari jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy tizimining faol ishtirokchisidir. Inson kapitali esa — bu insonning bilim, ko'nikma, salomatlik va malaka orqali iqtisodiy foyda keltirish salohiyati.

Rivojlangan davlatlar tajribasiga ko'ra, iqtisodiy o'sishning 60–70 foizi inson kapitalining rivojlanishiga bog'liq. Shu bois, Farg'ona viloyatida ham kadrlar tayyorlash, qayta o'qitish, malaka oshirish tizimini takomillashtirish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Farg'ona viloyati sanoat, qishloq xo'jaligi va xizmat ko'rsatish tarmoqlarida yetakchi o'rinda turadi. 2025-yilning yanvar–sentabr holatiga viloyatning yalpi hududiy mahsuloti 108 foizga oshgan, sanoat ishlab chiqarishi 107,3 foiz, qishloq xo'jaligi esa 106,8 foiz o'sish qayd etgan.

²⁸⁵ O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi <https://stat.uz/uz/>

Viloyatda 53 mingdan ortiq xo‘jalik yurituvchi subyektlar faoliyat yuritmoqda. Ulardan 2 mingdan ziyodi yirik sanoat korxonalari bo‘lib, 2024-yilda 120 trln so‘mlik mahsulot ishlab chiqargan.

Bu bo‘yicha biz O‘zbekiston Respublikasining 2024-yilda qancha yalpi ichki mahsulot ishlab chiqarganini va bunda Farg‘ona shahrini qo‘shgan hissani ko‘rib chiqamiz.

1-jadval

O‘zbekiston Respublikasi Yalpi ichki mahsulot (YaIM) hajmi, viloyatlar kesimida, mlrd so‘mda²⁸⁶.

			2024-Q1	2024-Q2	2024-Q3	2024-Q4
O‘zbekiston Respublikasi			276923,5	670065,5	1079876	1535432
Qoraqalpog‘iston Respublikasi			8758,8	20216,6	32405,7	46299,8
Andijon viloyati			14825,8	39257,4	65606,5	93026,3
Buxoro viloyati			12388	31293,5	51127,2	73434,1
Jizzax viloyati			7326,2	18369,5	31191,7	43545,9
Qashqadaryo viloyati			13870,9	36743,7	59230,1	83950
Navoiy viloyati			22501	52356,6	84028,9	130439,5
Namangan viloyati			11624,2	29906	49734,6	71869,1
Samarqand viloyati			17438	43312,3	75874	103882,7
Surxondaryo viloyati			9062,4	25823,4	40968,9	56553,9
Sirdaryo viloyati			5242	12708,8	20489,7	28655,5
Toshkent viloyati			28230,3	67219,5	109297,2	151251,8
Farg‘ona viloyati			15768,5	42508,6	67260,3	93605,7
Xorazm viloyati			9174,6	22788,7	38075,8	53640
Toshkent shahri			57623,9	129751,5	207423,3	302878,5

Mazkur jadvalda O‘zbekiston Respublikasi bo‘yicha yalpi ichki mahsulot (YaIM) hajmlari va shu bilan birga Farg‘ona viloyatining umumiy iqtisodiyotga qo‘shgan xissasi keltirilgan. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, Farg‘ona viloyati mamlakatning YaIM hisobini muhim qismini shakllantirib kelmoqda. Har bir chorak davrda Farg‘ona YaHMi ning summasi oshib borgan va Respublika ko‘rsatkichlari bilan uyg‘un ravishda o‘sish kuzatilgan.

Birinchi davrda Farg‘ona viloyatining YaHMi 15,7 trln so‘mni tashkil etib, bu O‘zbekistonning umumiy YaHMi ning 5,7 foiziga teng. Keyingi davrlarda esa viloyatning iqtisodiy natijalari sezilarli darajada o‘sib borib, ikkinchi va uchinchi choraklarda uning ulushi mos ravishda 6,34 va 6,23 foizni tashkil etgan. Oxirgi davrda Farg‘onaning YaHMi 93,6 trln so‘mga yetgan Respublika iqtisodiyotining 6,1 foizini shakllantirgan.

Ushbu ko‘rsatkichlar Farg‘ona viloyatining O‘zbekiston iqtisodiy tizimida barqaror va muhim o‘rinini egallaganini va sezilarli darajada o‘sayotganini kelayotganini ko‘rsatadi. Farg‘ona hududida ishlab chiqarish, xizmat ko‘rsatish va qishloq xo‘jaligi tarmoqlarining kengayishi natijasida YaIM hajmlari muntazam o‘sib borayotganligi yaqqol seziladi. Umuman olganda, Farg‘ona viloyati mamlakat umumiy iqtisodiy o‘sishiga har bir davrda 6 foiz atrofida barqaror hissa qo‘shgan bo‘lib, bu uning iqtisodiy salohiyati va faol rivojlanayotgan hududlardan biri ekanini tasdiqlaydi.

²⁸⁶ O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi <https://stat.uz/uz/>

Farg‘ona vodiysi aholisining 60 foizdan ortig‘i yoshlar bo‘lib, ularning bandligi va kasbiy tayyorgarligi masalasi viloyat iqtisodiyoti uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. 2023-yilda viloyatda 45 mingdan ortiq yangi ish o‘rni yaratilgan, shundan 30 foizi xususiy tadbirkorlik subyektlari hissasiga to‘g‘ri kelgan.

Viloyat mehnat bozori uchun eng dolzarb masala — malakali ishchi kuchi yetishmovchiligi. Sanoat va xizmat ko‘rsatish sohasida raqobatbardosh kadrlar tayyorlash uchun professional ta‘lim tizimini rivojlantirish muhim. Inson resurslarini rivojlantirishning istiqbollari va takliflar

Farg‘ona viloyatining iqtisodiy rivojlanishini jadallashtirish uchun inson kapitaliga sarmoya kiritish zarur. Quyidagi yo‘nalishlar ustuvor hisoblanadi. Ta‘lim tizimini modernizatsiya qilish. Kasb-hunar maktablari, texnikumlar va oliy o‘quv yurtlarida ishlab chiqarish bilan uzviy bog‘liq o‘quv dasturlarini joriy etish. Bandlikni oshirish. Hududlarda kichik biznes va oilaviy tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash orqali yangi ish o‘rinlarini yaratish. Raqamli iqtisodiyotga mos kadrlar tayyorlash. IT-yo‘nalishidagi ta‘limni kengaytirish, yoshlarni innovatsion faoliyatga jalb etish. Xotin-qizlar va yoshlar bandligini oshirish. Ular uchun startup loyihalar, ijtimoiy tadbirkorlik dasturlarini rivojlantirish. Tashqi mehnat migratsiyasiga qarshi choralar. Mahalliy korxonalarda ish haqlarini oshirish va mehnat sharoitlarini yaxshilash orqali tashqi chiqish oqimini kamaytirish. Ushbu chora-tadbirlar nafaqat viloyat iqtisodiy barqarorligini mustahkamlaydi, balki ijtimoiy farovonlikni ham oshiradi.

XULOSA

Farg‘ona viloyati O‘zbekiston iqtisodiy tizimida muhim o‘rin egallaydi. Aholi sonining ko‘pligi, yoshlarning ulushi, mehnat salohiyatining yuqoriligi viloyatni Respublika miqyosida raqobatbardosh hududga aylantirmoqda. Inson resurslari rivoji — bu nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikning ham asosiy kafolatidir. Viloyatda kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish, mehnat bozorini tahlilga asoslangan holda rivojlantirish va inson kapitaliga sarmoya kiritish — kelgusi yillarda barqaror o‘rni ta‘minlaydigan eng muhim yo‘nalishdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Farg‘ona viloyati statistika boshqarmasi ma‘lumotlari. – www.farstat.uz
2. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi <https://stat.uz/uz/>
3. Soliyev A., Qurbon Niyozov R. *O‘zbekiston iqtisodiyoti*. – Toshkent: O‘zbekiston, 2022.
4. Abdulxayev J. *Farg‘ona vodiysi rivojlanishining ijtimoiy-iqtisodiy asoslari*. – Toshkent, 2023.
5. “O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Farg‘ona viloyatini rivojlantirish masalalari yuzasidan yig‘ilish o‘tkazdi.” – Oz.sputniknews.uz